

М. М. Вегеш, М. Ю. Токар

Автономний земледільський союз (АЗС)

АВТОНОМНИЙ ЗЕМЛЕДІЛЬСЬКИЙ СОЮЗ (АЗС) – політична партія русофільської і проугорської орієнтації. Діяла в Закарпатті (1920–44). Створ. з ініціативи представників заможного селянства в червні 1920 під назвою Підкарпатський Земледільський Союз. Змінила назву на АЗС у січні 1924. Партійна програма, вироблена у квітні 1920, включала переважно екон. аспекти: проведення земел. реформи, розвиток тваринництва, торгівлі, ремесел, передача землі безземельним і малоземел. селянам. Серед політ. вимог – надання повної автономії краю, упорядкування кордонів, забезпечення демократ. прав і свобод тощо. Першим головою був В. Рижак. Друкованими парт. органами були «Карпаторусській Вестник» та «Русській земледільській календарь». У мовному питанні представники партії дотримувалися ідей розвитку місц. руської мови з фонетич. наближенням до російської. Починаючи від 1924, АЗС почав різко критикувати непослідовну політику чехословац. уряду в питанні надання краю автономії, що зближувало його з різноманіт. проугор. силами. До 1933 АЗС очолював [І. Куртяк](#), а упродовж 1933–44 його головою був [А. Бродій](#). Наприкінці 30-х рр. АЗС нараховував 5–7 тис. чл. Під час виборів у парламент Чехо-Словац. Респ. у 1924 АЗС одержав 21161 голос (8,4 % від всіх виборців), у 1925 – 28 799 голосів (11,6 %), у 1929 – 48 509 голосів (18,2 %), у 1935 – 44 982 голоси (13,9 %). Лідери партії – І. Куртяк, А. Бродій, Ю. Фельдеші, І. П'єщак – обиралися послами чехо-словац. парламенту. АЗС активно співпрацював з «Обществом им. Духновича», використовуючи його для проведення своїх політ. антиуряд. акцій. У 2-й пол. 30-х рр. АЗС висував ідею приєднання Закарпаття до Угорщини, був одним з ініціаторів проведення з цього питання всенар. плебісциту, одержуючи фінанс. підтримку з Угорщини. 11 жовтня 1938 голова русофільської Центр. Руської Нар. Ради і лідер АЗС А. Бродій сформував перший автоном. уряд Підкарпат. Русі, але вже 26 жовтня був заарешт. чехо-словац. спецслужбами за проведення проугор. діяльності. 29 жовтня 1938 згідно з уряд. розпорядженням про закриття політ. партій краю АЗС припинив своє існування. Після Віден. арбітражу 2 листопада 1938, внаслідок якого Ужгород, Мукачеве і Берегове відійшли до Угорщини, АЗС відновив свою діяльність. Офіційно партія припинила своє існування 24 серпня 1944, коли угор. уряд розпустив усі

політ. партії країни.

Рекомендована література

1. Болдижар М. Закарпаття між двома світовими війнами. Уж., 1993;
2. Нариси історії Закарпаття. Т. 2 (1918– 1945). Уж., 1995;
3. Вегеш М. М. Історичні монографії та дослідження. Т. 1. Закарпаття в контексті центральноєвропейської політичної кризи напередодні Другої світової війни. К.; Уж., 1998;
4. Вегеш М. М., Гиря В. І., Король І. Ф. Угорська ірредента між двома світовими війнами (1918–1939). Уж., 1998.

Бібліографічний опис:

Автономний земледільський союз (АЗС) / М. М. Вегеш, М. Ю. Токар // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2001. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-42469>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).